

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС и 44/14),

Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ ЗА ПОДРШКУ РАЗВОЈА МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА, ПРЕДУЗЕТНИШТВА И КОНКУРЕНТНОСТИ ЗА ПЕРИОД ОД 2015. ДО 2020. ГОДИНЕ

I. ПОЛАЗНА ОСНОВА

Предуслов за остваривање одрживог друштвено-економског развоја и успешан завршетак процеса европских интеграција Републике Србије је развој привреде, која своју дугорочну конкурентност гради на приватној предузетничкој иницијативи, знању, примени нових технологија и иновативности.

Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године (у даљем тексту: Стратегија) утврђује оквир, циљеве, приоритете и мере за унапређење развоја микро, малих и средњих предузећа и предузетништва у наредном средњорочном периоду.

Стратешки оквир

Стратегија представља део стратешког оквира за развој конкурентности привреде Републике Србије и комплементарна је са раније усвојеним документима у овој области, пре свега са Стратегијом развоја индустрије Републике Србије од 2011. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 55/11).

Предмет ове стратегије односи се на унапређење услова за развој и конкурентност микро, малих и средњих привредних друштава и предузетника (у даљем тексту: МСПП).

С обзиром да политика развоја предузетништва и конкурентности има елементе хоризонталне политике, поједине области ове стратегије већ су у мањој или већој мери обухваћене другим стратешким документима, као што је то случај код области запошљавања, развоја људских ресурса и пословне инфраструктуре. У овим областима, Стратегија, полазећи од већ утврђених стратешких одредница датих у раније усвојеним стратешким документима, доноси додатне садржаје, који су усклађени и представљају континуитет у односу на раније утврђене приоритете.

Стратегија у националном стратешком оквиру, замењује Стратегију развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа за период од 2008. до 2013. године, претходни стратешки документ, чији је временски период истекао. Обе стратегије деле заједничко полазиште, циљеве и принципе, те нова Стратегија представља логичан наставак и надоградњу досадашње политике у овој области. На тај начин обезбеђена је усклађеност новог стратешког документа са стратешким и планским документима, који су раније донети.

Стратегијом се наставља политика пуног уважавања и примене свих докумената који утврђују политику Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) у области предузетништва и конкурентности, пре свега Стратегије Европа 2020 и Акта о малим предузећима. Мере за спровођење приоритета из ових докумената, саставни су део акционих планова за реализацију ове стратегије и у случајевима када нису изричито обухваћени њеним садржајем.

Принципи Акта о малим предузећима, који представљају оквир политике развоја малих предузећа у ЕУ су, у великој мери, обухваћени Стратегијом.

Усклађеност Стратегије са Актом о малим предузећима приказани су у Табели 1 – Веза Стратегије и Акта о малим предузећима.

Табела 1 – Веза Стратегије и Акта о малим предузећима

Акт о малим предузећима	Стратегија
<p>1. Принцип: Стварање окружења у којем предузетници и породичне фирме могу да се развијају, а предузетништво може да се награђује</p>	<p>Стуб 3 Континуирани развој људских ресурса</p> <p>Димензија 1 Мера 3: Развој система неформалног образовања за унапређење знања и вештина</p> <p>Димензија 2 Мера 1: Увођење предузетничког образовања у све нивое образовног система Републике Србије</p> <p>Димензија 2 Мера 2: Образовање и обука наставника за предузетништво</p> <p>Стуб 6 Развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва</p>
<p>2. Принцип: Обезбедити да поштени предузетници који су се суочили са стечајем брзо добију другу шансу</p>	<p>Стуб 1 Унапређење пословног окружења</p> <p>Димензија 1 Мера 1: Унапређење правног оквира за оснивање, пословање и гашење привредних субјеката</p>
<p>3. Принцип: Израдити правила у складу са принципом „Мислимо најпре на мале”</p>	<p>Стуб 1 Унапређење пословног окружења</p> <p>Димензија 1: Успостављање подстицајног регулаторног оквира у складу са потребама и могућностима МСПП</p> <p>Димензија 3 Мера 1: Обавезно укључивање представника привреде у процес доношења прописа и јавних политика и повећање предвидљивости промена услова пословања</p> <p>Димензија 3 Мера 2: Образовање Савета за мала и средња предузећа, предузетништво и конкурентност</p> <p>Димензија 3 Мера 4: Укључивање теста утицаја на мала и средња предузећа у анализу ефеката прописа</p>
<p>4. Принцип: Учинити да државна управа</p>	<p>Стуб 1 Унапређење пословног окружења</p>

<p>излази у сусрет потребама малих и средњих предузећа</p>	<p>Димензија 2 Мера 1: Измене и допуне регулаторног оквира којима се уређује спровођење административних поступака у органима државне управе, аутономних покрајина и локалних самоуправа</p> <p>Димензија 2 Мера 2: Наставак рада на јачању система електронске управе</p> <p>Димензија 2 Мера 3: Успостављање једношалтерског система за пружање што већег броја услуга</p>
<p>5. Принцип: Прилагодити средства јавне политике потребама малих и средњих предузећа</p>	<p>Стуб 2 Унапређење приступа изворима финансирања</p> <p>Димензија 3 Мера 3: Подизање свести код предузетника и свих других заинтересованих страна о расположивости и карактеристикама небанкарских финансијских инструмената</p> <p>Стуб 4 Јачање одрживости и конкурентности МСПП</p> <p>Димензија 1 Мера 3: Даљи развој пословних услуга за МСПП</p> <p>Стуб 1 Унапређење пословног окружења</p> <p>Димензија 2 Мера 5: Побољшање услова за учешће МСПП у јавним набавкама</p>
<p>6. Принцип: Олакшати приступ малим и средњим предузећима финансијама и створити правно и пословно окружење које подржава благовремено плаћање у пословним трансакцијама</p>	<p>Стуб 2 Унапређење приступа изворима финансирања</p>
<p>7. Принцип: Помоћи малим и средњим предузећима да имају више користи од могућности које пружа јединствено тржиште</p>	<p>Стуб 5 Унапређење приступа новим тржиштима</p> <p>Димензија 2: Смањење и превазилажење техничких препрека трговини</p>
<p>8. Принцип: Подстицати стручно усавршавање и све облике иновација</p>	<p>Стуб 4 Јачање одрживости и конкурентности МСПП</p> <p>Димензија 1 Мера 4: Даљи развој обука за потенцијалне и постојеће предузетнике</p> <p>Стуб 4 Јачање одрживости и конкурентности МСПП</p>

	Димензија 3: Јачање иновативности у МСПП
9. Принцип: Омогућити малим и средњим предузећима да искористе промене у заштити животне средине	Стуб 4 Јачање одрживости и конкурентности МСПП Димензија 3 Мера 2: Унапредити подршку за високоиновативна МСПП, еко-иновације, унапређење енергетске ефикасности и ефикасног коришћења ресурса
10. Принцип: Подстицати и подржавати мала и средња предузећа да искористе тржиште раста	Стуб 4 Јачање одрживости и конкурентности МСПП Димензија 4 Мера 2: Креирање нових ланаца вредности и повећање степена финализације производа Стуб 5 Унапређење приступа новим тржиштима Димензија 1: Обезбеђивање континуиране подршке МСПП за излазак на нова тржишта

Приликом припреме Стратегије посебна пажња посвећена је усклађивању са регионалним стратегијама, које се односе на ову област и доприносу њиховом спровођењу, што се пре свега односи на Регионалну стратегију за раст и развој Југоисточне Европе 2020, као и на Стратегију Европске уније за дунавски регион.

II. ПРЕГЛЕД СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА КОНКУРЕНТНИХ И ИНОВАТИВНИХ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА ЗА ПЕРИОД ОД 2008. ДО 2013. ГОДИНЕ

Влада је 23. октобра 2008. године, усвојила Стратегију развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа за период од 2008. до 2013. године („Службени гласник РС”, број 103/08 – у даљем тексту: Стратегија 08-13) са петогодишњим Оперативним планом за њено спровођење, која је представљала стратешки оквир политике развоја МСПП у Републици Србији у наведеном периоду.

Стратегија 08-13 се базирала на пет стубова који су обухватили: промоцију предузетништва и оснивање нових предузећа, развој људских ресурса за конкурентан сектор МСПП, обезбеђивање више извора финансирања за мала и средња предузећа (у даљем тексту: МСП), подстицање конкурентности овог сектора, као и стварање бољег правног, институционалног и пословног окружења за МСПП у Републици Србији.

Спровођење и праћење реализације Стратегије 08-13 заснивало се на годишњим акционим плановима. Министарство надлежно за послове привреде је, у сарадњи са другим надлежним органима, припремало годишње акционе планове и извештаје о њиховом спровођењу, које је достављало Влади, ради информисања и сагледавања остварених резултата. Праћење реализације годишњих акционих планова спровођено је на основу детаљних кварталних извештаја о реализованим активностима добијених од надлежних институција, док су у годишњим извештајима приказивани најважнији резултати. У процес реализације и извештавања о реализацији акционих планова било је укључено око 30 институција, са којима је успостављена добра сарадња.

Током периода спровођења Стратегије 08-13, полазећи од мера и активности утврђених петогодишњим Оперативним планом, припремљено је и спроведено пет годишњих акционих планова, у које нису биле укључене све мере и активности предвиђене Оперативним планом. Анализом степена извршења Оперативног плана и годишњих акционих планова, по стубовима, констатовано је следеће.

У оквиру првог стуба Стратегије 08-13 под називом „Промоција и подршка предузетништву и оснивању нових предузећа” предузимане су мере које су имале за циљ да подстакну предузетништво, као и да унапреде подршку развоју нових предузећа. Од планираних активности у оквиру Оперативног плана, око 80% активности је укључено и спроведено кроз годишње акционе планове. Мера унапређења пореског система, предвиђена Оперативним планом, није уврштена и спроведена кроз годишње акционе планове у посматраном периоду. У оквиру промоције и подстицања предузетништва сви догађаји који су планирани на годишњем нивоу су и организовани уз добар одзив учесника. Највећи број догађаја се организовао у оквиру Европске недеље МСП (SME Week), која представља промотивну кампању која се реализује широм Европе са циљем промоције предузетништва, а уз подршку домаћих институција као што су Национална агенција за регионални развој (у даљем тексту: НАРР), Привредна комора Србије (у даљем тексту: ПКС), Удружење пословних жена Србије (у даљем тексту: УПЖ) итд.

У оквиру мере унапређења подршке развоју нових предузећа предвиђене су активности пружања обука и финансијске подршке за почетнике у бизнису које су, у планираним роковима, спроведене. У оквиру мере пружања кредитне подршке и бесповратних средстава државе, током посматраног петогодишњег периода, значајну улогу су имали следећи инструменти: start-up кредити Фонда за развој Републике Србије (9,22 милијарди динара реализованих средстава), субвенције за samozapošljavanje Националне службе за запошљавање (2,2 милијарде динара реализованих средстава), као и бесповратна средства НАРР за почетнике у пословању (око 31 милион динара за период од 2012. до 2013. године) и фирме у почетним годинама свог пословања (око 3,5 милијарди динара у 2013. години). Статистички подаци о оснивању нових привредних субјеката указују да је, пре свега, финансијска подршка за почетнике у пословању недовољна и неповољна и да би, у циљу њеног побољшања, требало предузети мере развоја алтернативних извора финансирања. У вези са наведеним, у оквиру Оперативног плана и даље у акционим плановима предвиђена је активност развоја законске регулативе која уређује финансијску подршку за предузећа у почетној фази развоја на бази улагања у капитал предузећа. У оквиру поменуте активности, у 2013. години направљен је помак јер је, на предлог Министарства привреде, припремљен нацрт законског оквира за оснивање фондова предузетног капитала. Обуке за почетнике у пословању, као и предузетничко образовање младих су, у оквиру планираних активности и рокова, спровођени током посматраног периода, а број програма обука се повећавао током година. Са наведеним обукама би се требало наставити и у наредном периоду са нагласком на побољшање квалитета, обима и доступности обука.

У оквиру првог стуба Стратегије 08-13 посебна пажња је посвећена женском предузетништву и формулисана је мера израде програма финансирања женског предузетништва и ментора женског предузетништва. Ове мере спроводили су, у посматраном периоду, НАРР, и то кроз програм менторинга, а Фонд за развој Републике Србије (у даљем тексту: Фонд за развој) кроз кредитну линију за женско предузетништво (59 милиона динара реализованих средстава за период од 2012. до 2013. године), док је Министарство привреде у 2013. години, имало посебан програм подршке пројектима невладиних организација, поред осталог и за женско предузетништво.

У оквиру другог стуба Стратегије 08-13 који носи назив „Унапређење људских ресурса за конкурентан сектор МСПП”, посебна пажња посвећена је развоју предузетничког образовања младих у образовном систему земље и унапређењу система пословних услуга за МСПП. Од планираних активности у оквиру Оперативног плана, око 65% активности је обухваћено и спроведено кроз годишње акционе планове. Спроведене су планиране активности које се односе на промоцију предузетничког образовања, интегрисање предузетништва на све школске нивое (сваке године повећаван је број огледних профила у средњим школама који садрже предмет предузетништво, а који су прешли у редован школски систем - 47 профила у школској 2013/2014. години) и обуке наставног кадра (спровођење акредитованих програма обуке). Изостала је реализација важне активности развоја политике предузетничког образовања на националном нивоу и уређења законског и финансијског оквира за подстицање различитих облика предузетничког образовања (ученичке компаније). Такође, активности предвиђене у оквиру овог стуба, а које се односе на развој стручних капацитета у предузећима кроз стручне праксе у предузећима у ЕУ, као и друге активности у оквиру мере унапређења продуктивности радне снаге у МСП, које се односе на редовно спровођење анализа потреба за радном снагом у МСП и изградњу система издавања признатих сертификата о оспособљености, нису спроведене у целости.

У оквиру унапређења система пословних услуга за МСПП спроведене су све планиране активности, и то: израда и примена стандардизованог сета услуга према потребама МСПП, обука и сертификација запослених у акредитованим регионалним развојним агенцијама (у даљем тексту: АРРА), сертификација приватних пружалаца пословних услуга и промоција стандардизованог сета услуга. Кроз Програм стандардизованог сета услуга за МСПП, који су спроводили Министарство привреде и НАРР, у периоду од 2012. до 2013. године, реализовано је 62,2 милиона динара. Приметно је повећање реализације ових средстава у 2013. години у односу на 2012. годину за 24%, што показује повећање тражње за обукама и услугама које се пружају кроз поменути програм, и наводи да би требало наставити са спровођењем истог. Такође, у посматраном периоду повећавао се и број АРРА (у 2014. години укупно 14), сертификованих пружалаца услуга (у 2013. години укупно 90) и регистрованих консултантских кућа (у 2013. години укупно 9).

Трећим стубом Стратегије 08-13 под називом „Финансирање и опорезивање МСПП”, биле су предвиђене мере које имају за циљ већу доступност кредита за МСПП под повољним условима, као и спровођење обука из области финансијског управљања. Такође, обухваћена је и област унапређења ефикасности пореске администрације.

Од планираних активности у оквиру Оперативног плана, око 35% активности било је обухваћено и спроведено кроз годишње акционе планове. Већина активности из мере која се односи на унапређење партнерства између банкарског сектора и МСПП није спроведена. Такође, активности које се односе на успостављање правног оквира за оснивање гаранцијских фондова за локални и регионални развој нису обухваћене нити спроведене у оквиру акционих планова. Активности из Оперативног плана, које се односе на фискалне подстицаје за улагање у МСПП, такође нису обухваћене акционим плановима.

У оквиру мере веће доступности кредита за МСПП под повољним условима, надлежне институције одобравале су повољнија финансијска средства за МСПП, и то:

1) Фонд за развој, у оквиру петогодишњег периода, реализовао је око 34,6 милијарди динара дугорочних и краткорочних кредита за МСПП и додатних 14 милијарди динара повољних кредита за МСП у неразвијеним јединицама локалне самоуправе;

2) Агенција за осигурање и финансирање извоза реализовала је 161,12 милиона евра краткорочних кредита за извозне компаније, 13,09 милиона евра гаранција и закључила је уговоре у вредности 106,47 милиона евра, по основу осигурања од комерцијалних ризика. Такође, откупила је 115,2 милиона евра потраживања од 222 корисника;

3) Министарство привреде је, у 2013. години, у сарадњи са банкама, реализовало пилот програм под називом „Програм подршке малим предузећима за набавку опреме у 2013. години”, кроз који је пружена финансијска подршка у износу од око 93 милиона динара, за улагање у развој и набавку опреме у малим предузећима. У петогодишњем периоду Министарство привреде одобрило је бесповратна финансијска средства за подршку иновативним и брзорастућим МСП у укупном износу од око 190,6 милиона динара;

4) НАРР је спровођењем Програма подршке развоју конкурентности МСПП, суфинансирала, са укупно 280,43 милиона динара, активности предузећа на унапређењу конкурентности.

Од посебног значаја, поготово на почетку светске економске кризе, био је програм субвенционисаних кредита комерцијалних банака за ликвидност и инвестиције, за који су могла да конкуришу и МСПП.

Кроз програме подршке Министарства привреде и НАРР спровођене су обуке из области финансијског управљања за власнике и менаџере и специјализоване обуке за менаџере и запослене.

У области унапређења ефикасности пореске администрације спровођене су предложене активности у оквиру акционих планова Стратегије 08-13, и то тако што се радило на интензивним обукама запослених у пореској администрацији али и пореских обвезника, као и обезбеђивању електронске комуникације са Пореском управом.

Четврти стуб Стратегије 08-13 носи назив „Конкурентне предности МСПП на извозним тржиштима” и обухватао је следеће области: подршка иновацијама, стандарди и контрола квалитета, подршка кластерима и подршка извозу. Од планираних активности у оквиру Оперативног плана, око 70% активности било је обухваћено и спроведено кроз годишње акционе планове. Одређене активности Оперативног плана које се односе на франшизу, као модел пословног повезивања МСПП, нису обухваћене акционим плановима. Такође, мера смањење финансијских и административних баријера за извоз МСПП није спровођена кроз акционе планове током посматраног, петогодишњег периода.

У оквиру области подршке иновацијама, унапређена је подршка за финансирање иновационих пројеката МСПП. Министарство просвете, науке и технолошког развоја подстицало је иновативне пројекте кроз програм подршке иновационе делатности (из буџета је опредељено у 2013. години 150 милиона динара). Основан је и Фонд за иновациону делатност, који је кроз Пројекат подршке иновацијама у Србији, који се финансира из Националног програма инструмента за претприступну помоћ ЕУ (у даљем тексту: ИРА) за 2011. годину, успоставио два нова програма подршке. У оквиру Програма раног развоја, подржан је 21 пројекат у 2013. години у износу од 723.753,91 евра, а кроз Програм суфинансирања иновација, десет пројеката у износу од 640.421,67 евра. Настављене су и активности промоције иновативности кроз догађаје које су организовали ПКС, Фонд за иновациону

делатност, НАРР и др. Са циљем подршке иновацијама, у оквиру акционих планова, предвиђане су и спровођене активности на подстицању учешћа МСПП у међународним иновационим, истраживачким и пословним програмима/мрежама, као што су: Оквирни програм за конкурентност и иновативност (СIP), ЕУ програм „Еурека” и Седми оквирни програм (FP7).

У оквиру области подршке извозу, у посматраном петогодишњем периоду, Агенција за страна улагања и промоцију извоза (у даљем тексту: SIEPA) спроводила је Програм подстицања конкурентности и интернационализације српске привреде и у посматраном периоду подржала предузећа и пословна удружења у износу од 506,4 милиона динара. Такође, организовани су групни наступи на сајмовима и редовно је организована манифестација „Извозник године”. У оквиру ове области планиране су и активности истраживања циљних тржишта и учешћа домаћих фирми на међународним сајмовима, организација извозних посета за секторе са највећим извозним могућностима као и организација посета страних инвеститора. Ове активности SIEPA је, уз подршку ПКС, спроводила у посматраном периоду, а најслабији резултати постигнути су у прикупљању информација о циљним тржиштима.

У оквиру активности подршке кластерима, Министарство привреде, а касније НАРР, реализовало је Програм подршке развоју иновативних кластера, у укупном износу за посматрани, петогодишњи период од 113, 6 милиона динара.

У области стандарда и контроле квалитета, у акционим плановима Стратегије 08-13 биле су обухваћене активности јачања институционалних капацитета са циљем усклађивања српских стандарда са ISO и другим међународним стандардима, унапређења институционалне инфраструктуре за подршку квалитету производа, промоције употребе CE знака и међународних стандарда, пружања директне подршке МСПП за имплементацију стандарда квалитета, као и за сертификацију и др. Све наведене активности спроводиле су се, у посматраном периоду, уз поштовање планираних рокова.

Пети стуб Стратегије 08-13 носио је назив „Правно, институционално и пословно окружење МСП у Србији”, а обухватао је активности успостављања правног оквира који подстиче развој МСПП, ефикасне јавне услуге за МСПП и развијања регионалне инфраструктуре за подршку МСПП. Од планираних активности у оквиру Оперативног плана, око 75% активности је обухваћено и спроведено кроз годишње акционе планове. Мера Оперативног плана, која се односи на допринос унапређењу рада судова, арбитраже и других независних органа и тела, у највећем делу није спроведена.

У оквиру успостављања правног оквира који подстиче развој МСПП, предвиђене су и спроведене, али не у потпуности, активности „Свеобухватне реформе прописа” (у даљем тексту: СРП). Напредак је остварен и у погледу примене Анализе ефеката прописа. Измењен је велики број постојећих и донети су нови закони, у циљу унапређења пословног окружења, као што су: Закон о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама („Службени гласник РС”, број 119/12), Закон о ревизији („Службени гласник РС”, број 62/13), Закон о рачуноводству („Службени гласник РС”, број 62/13), Закон о факторингу („Службени гласник РС”, бр. 18/10, 101/11, 119/12, 47/13, 108/13, 68/14 – др. закон и 142/14), Закон о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, бр. 20/09, 72/09 - др. закон, 53/10, 101/11, 2/12 - исправка, 93/12, 47/13, 108/13, 68/14 и 145/14).

У оквиру области ефикасне јавне услуге за МСПП, успостављен је једношалтерски систем регистрације привредних субјеката, који омогућава да привредни субјекти који се региструју у Агенцији за привредне регистре са регистрацијом оснивања истовремено добијају регистарски/матични број који додељује Републички завод за статистику и порески идентификациони број (у даљем тексту: ПИБ) који додељује Пореска управа. Од 2013. године и успостављања Централног регистра обавезног социјалног осигурања, Агенција за привредне регистре за предузетнике, врши и пријаву на осигурање код надлежних фондова здравственог и пензијско-инвалидског осигурања, као и осигурања за случај незапослености.

Успостављена је и Централна евиденција хипотека у оквиру Катастра непокретности са приступом подацима и могућношћу подношења захтева преко интернета.

У оквиру области развијања регионалне инфраструктуре за подршку МСПП, предвиђене су активности за успостављање покривености целе територије Републике Србије мрежом АРРА и подизања капацитета запослених у АРРА. НАРР је спроводила активности акредитације регионалних развојних агенција, тренинге тренера за модуле обука из стандардизованог сета услуга, а у канцеларијама за локални економски развој спроводиле су се обуке запослених по методологији НАРР.

1. Преглед развијености сектора МСПП

Сектор МСПП послује у условима када целокупну привреду Републике Србије и даље одликује успорен опоравак економске активности након вишегодишње рецесије изазване светском економском кризом. Иако је у 2013. години успостављен тренд нижих стопа инфлације, макроекономски амбијент и даље карактерише висок ниво спољног и јавног дуга, условљен високим буџетским дефицитом, као и недовољан ниво инвестиција, поготово страних директних инвестиција, осцилације девизног курса и висок ниво незапослености. Изазови даљем развоју приватног предузетничког сектора и даље постоје у домену правног оквира и сигурности пословања, а неповољни утицај на домаћу привреду имају пад домаће тражње и спор опоравак економија на главним српским извозним тржиштима. Предузећа у Републици Србији значајно оптерећује и проблем ликвидности, који уз висок ниво ненаплативих кредита привреде, додатно подстиче високе каматне стопе. Посебну препреку развоју сектора МСПП представља још увек висок ниво сиве економије.

Иако је у годинама пре економске кризе сектор МСПП имао позитиван тренд раста основних показатеља пословања, динамика повећања нивоа развијености и конкурентности прекинута је након 2008. године, а позитивни резултати, остварени у неколико преткризних година су, у великој мери, анулирани.

У 2013. години забележене су позитивне тенденције опоравка привредне активности, пре свега услед раста извоза аутомобилске индустрије, али је овај тренд био ограничен на пар привредних сегмената са мањим бројем, углавном великих, привредних субјеката, док је сектор МСПП остварио лошије резултате него у 2012. години.

Међутим, и у овако отежаним економским условима, сектор МСПП задржао је и у 2013. години релативно високо учешће у образовању основних показатеља пословања нефинансијског сектора привреде Републике Србије: генерише око 2/3 запослености и промета, 54,1% бруто друштвене вредности (у даљем тексту: БДВ), и

учествује са 43,2% у извозу нефинансијског сектора. Процењује се да је у 2013. години сектор МСПП, који чини 99,8 % укупног броја привредних субјеката, учествовао са око 34% у бруто друштвеном производу (у даљем тексту: БДП) Републике Србије.

Посматрано по величини у структури сектора МСПП најбројнија су микро предузећа и предузетници, који учествују са 96,3% у укупном броју МСПП. Релативно низак просечан број од 2,4 запослених по привредном субјекту указује на једну од кључних слабости сектора МСПП у односу на државе чланице ЕУ, где тај просек износи 4,2. Просечне вредности других показатеља пословања исказаних по запосленом такође су значајно нижи у односу на просек ЕУ, што све указује на превелику уситњеност и слабу конкурентност МСПП у Републици Србији.

Секторска концентрација МСПП не мења се значајно током година: доминира концентрација у неразмењивим секторима, при чему свако треће предузеће или предузетник из МСПП послује у области трговине на велико и мало, за којима следе услуге и прерађивачка индустрија. У структури МСПП у прерађивачкој индустрији доминирају привредни субјекти који послују у ниско технолошким областима, са производима мале додате вредности и диференцираности, што за последицу има њихову слабију позицију на тржишту и ниске ценовне и добитне маргине.

МСПП још увек нису довољно окренута извозу. У укупном броју МСПП извозници чине свега 4,3%, а учешће извоза у промету износи скромних 9,1%. И поред динамичнијег раста извоза у последњих неколико година, извоз по запосленом је мањи за 1/3 у односу на просек нефинансијског сектора.

Велика неравномерност у постигнутом степену економског развоја у Републици Србији одражава се и на расподелу бројности и резултата МСПП. Степен развијености МСПП по областима у Републици Србији мерен показатељем БДВ по запосленом указује да однос области са највећим (град Београд) и најмањом вредношћу показатеља (Пчињски управни округ) износи 2,3:1.

2. Аналитичка основа

У припреми Стратегије коришћене су информације и препоруке садржане у извештајима домаћих и међународних институција, као и информације сакупљене кроз дијалог са привредницима. Најважнији коришћени извештаји су: Извештај Светске банке о пословању у Републици Србији (Doing Business 2015: Understanding Regulations for Small and Medium Size Enterprises), Извештај о глобалној конкурентности Светског економског форума (The Global Competitiveness Report 2014 - 2015), Бела књига Савета страних инвеститора, Сива књига Националне алијансе за локални економски развој (у даљем тексту: NALED), студија Финансирање раста малих и средњих предузећа - Кључна питања и препоруке за Србију Пројекта за боље услове пословања (USAID BER), Пословна анкета: Србија 2013 Пројекта за боље услове пословања (USAID BER), Извештај ОЕЦД о финансирању малих и средњих предузећа и предузетника за 2013. годину и годишњи национални извештаји о малим и средњим предузећима и предузетништву, као и истраживања о стању, потребама и проблемима МСПП, које спроводи НАРР. Посебна пажња посвећена је укључивању препорука садржаних у годишњим извештајима Европске комисије о напретку Републике Србије и Индексу политике МСПП на Западном Балкану, који објављује ОЕЦД. Такође су коришћене препоруке привредника које су идентификоване у току дијалога са њима у оквиру акције „Имате реч - будите део решења”.

3. Законодавни и институционални оквир за развој МСПП

У претходном периоду спроведене су или започете значајне законодавне и административне реформе у Републици Србији, које треба да обезбеде повољније услове за функционисање тржишне економије, укључујући и развој предузетништва.

Међутим, то није довело до задовољавајућих резултата и потребно је у наредном периоду интензивирати рад на унапређењу услова пословања.

Истовремено, поред измене регулаторног оквира, у циљу обезбеђења правне сигурности у пословању МСПП неопходно је значајно унапредити и рад судова.

Институционална подршка сектору МСПП, која се изграђује од 2002. године, стално се унапређује, уз јачање капацитета институција на националном нивоу и мреже АРРА на регионалном нивоу. Јачање институција за подршку МСПП биће настављено и у наредном периоду. Најважнија институција која се бави спровођењем политике развоја МСПП кроз директну подршку предузећима је НАРР са мрежом АРРА. Подршку финансирању МСПП сектора пружају Фонд за развој и Агенција за осигурање и финансирање извоза Републике Србије (у даљем тексту: АОФИ). Важне институције у систему пружања директне подршке МСПП су и SIЕРА, у области интернационализације, Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Фонд за иновациону делатност, у области подршке иновативним предузећима и Национална служба за запошљавање у области подршке за samozapoшљавање и ново запошљавање.

Значајну подршку и све већу активност у унапређењу сектора МСПП традиционално пружа ПКС.

III. СТРАТЕШКА ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ

1. Стратешка визија

Стратешка визија јесте развој предузетништва и конкурентности, заснован на приватној предузетничкој иницијативи, знању и иновативности, у циљу оснаживања домаћих микро, малих, средњих привредних друштава и предузетника у довољној мери да спремно одговоре на притисак конкуренције на заједничком тржишту ЕУ и допринесу побољшању животног стандарда у Републици Србији.

2. Стратешки циљеви

Табела 2 – Циљеви Стратегије

Стратешки циљеви	Специфични циљеви
1. Унапређење пословног окружења	1.1. Успостављање подстицајног регулаторног оквира у складу са потребама и могућностима МСПП 1.2. Унапређење ефикасности спровођења административних поступака 1.3. Повећање транспарентности процеса доношења прописа и јавних политика

2. Унапређење приступа изворима финансирања	2.1. Унапређење квалитета понуде банкарског сектора за МСПП 2.2. Развој нових финансијских инструмената 2.3. Унапређење способности МСПП за приступ различитим изворима финансирања
3. Континуирани развој људских ресурса	3.1. Унапређење квалитета радне снаге 3.2. Подршка развоју образовања за предузетништво
4. Јачање одрживости и конкурентности МСПП	4.1. Унапређење ефикасности институционалне подршке пословању и развоју МСПП 4.2. Оптимизација и унапређење степена искоришћености постојеће и изградња нове пословне инфраструктуре 4.3. Јачање иновативности у МСПП 4.4. Стимулисање пословног удруживања и креирања ланаца вредности
5. Унапређење приступа новим тржиштима	5.1. Обезбеђивање континуиране подршке МСПП за излазак на нова тржишта 5.2. Смањење и превазилажење техничких препрека трговини
6. Развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва	6.1. Унапређење статистичког праћења и истраживања предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва 6.2. Политика и инструменти за подршку женском предузетништву, предузетништву младих и социјалном предузетништву

IV. СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ

1. Спровођење стратегије

Спровођење Стратегије засниваће се на годишњим акционим плановима који ће се припремати у сарадњи са свим ресорно надлежним државним институцијама и кроз дијалог са приватним сектором.

Спровођење политике развоја МСПП одликује сложеност и вишедимензионалност, која условљава поштовање принципа поделе надлежности између ресорно одговорних институција и њихову координацију. Други важан принцип односи се на неопходност сталног дијалога, укључивања и сарадње са представницима сектора МСПП, стручне и шире јавности. Ресорна министарства и

органи државне управе одговорни су за спровођење мера предвиђених акционим планом, које се налазе у њиховој надлежности.

Из тог разлога, непосредно након усвајања ове стратегије, планира се образовање Савета за мала и средња предузећа, предузетништво и конкурентност (у даљем тексту: Савет), као повременог радног тела Владе, чији су чланови представници ресорних министарстава, као и представници привреде и других заинтересованих страна. Основни задатак Савета ће бити да надзире и координира спровођење Стратегије. Ради обављања стручних послова, биће предвиђено да се у оквиру Савета могу образовати посебне стручне групе у чијем раду ће учествовати представници министарстава, других државних органа, организација и институција, као и представници пословних удружења, финансијских институција, међународних организација, донатора, академске заједнице, стручних и невладиних организација и стручњаци. Административно-техничке послове за потребе Савета обављаће министарство надлежно за послове привреде у сарадњи са Републичким секретаријатом за јавне политике (у даљем тексту: РСЈП).

Министарство надлежно за послове привреде задужено је за техничку координацију спровођења Стратегије, у сарадњи са Саветом.

Министарство надлежно за послове привреде ће на кварталном нивоу извештавати Савет о напретку спровођења Стратегије, односно реализацији Акционог плана. Такође, предвиђено је да на годишњем нивоу, Савет подноси извештај о реализацији Стратегије Влади.

Графикон 1 – Координација спровођења стратегије

Табела 3 – Циклус спровођења Стратегије

Циклус спровођења Стратегије		
Период	Активности пре почетка периода	Активности током и на крају периода
2015. година	- Израда Акционог плана за 2015, са пројекцијом за 2016.	- Квартални извештаји о спровођењу - Годишњи извештај о спровођењу

		- Ажурирање индикатора
2016. година	- Израда Акционог плана за 2016, са пројекцијом за 2017.	- Квартални извештаји о спровођењу - Годишњи извештај о спровођењу - Ажурирање индикатора - Анализа потребе за ревизијом - (mid-term external evaluation)
2017. година	- Ревизија Стратегије (по потреби) - Израда Акционог плана за 2017, са пројекцијом за 2018.	- Усвајање измена и допуна ревидиране Стратегије (по потреби) - Квартални извештаји о спровођењу - Годишњи извештај о спровођењу - Ажурирање индикатора
2018. година	- Израда Акционог плана за 2018, са пројекцијом за 2019.	- Квартални извештаји о спровођењу - Годишњи извештај о спровођењу - Ажурирање индикатора - Анализа потребе за ревизијом – (mid-term external evaluation)
2019. година	- Ревизија Стратегије (по потреби) - Израда Акционог плана за 2019, са пројекцијом за 2020.	- Усвајање измена и допуна ревидиране Стратегије (по потреби) - Квартални извештаји о спровођењу - Годишњи извештај о спровођењу - Ажурирање индикатора
2020. година	- Израда Акционог плана за 2020.	- Квартални извештаји о спровођењу - Годишњи извештај о спровођењу - Ажурирање индикатора - Вредновање стратегије (Final external evaluation) - Покретање поступка за израду новог стратешког документа

У 2018. години, а по потреби и раније, спровешће се спољна оцена успешности спровођења Стратегије (mid-term external evaluation), на основу чијих резултата ће бити предузете потребне корективне мере.

Мере садржане у плановима за спровођење Стратегије финансираће се из буџета Републике Србије, донаторских средстава, пре свега кроз ИРА, из средстава билатералних донатора, као и међународних финансијских институција у складу са буџетским ограничењима. Министарство надлежно за послове привреде, у сарадњи са министарством надлежним за финансије, припрема годишњи преглед финансијских

средстава и њихових извора предвиђених за спровођење акционог плана за наредни период, на основу информација које достављају ресорна министарства и друга тела носиоци активности за спровођење појединих мера из акционог плана. Припрема годишњих прегледа потребних финансијских средстава и њихових извора одвијаће се истовремено са припремом буџета Републике Србије за наредну годину.

Аутономна покрајина Војводина и органи локалне самоуправе могу предвидети и финансирати из сопствених извора мере за спровођење стратешких приоритета овог документа.

Најзначајнији идентификовани ризици за спровођење Стратегије су недостатак финансијских средстава и недовољна сарадња и координација надлежних државних органа, организација и тела. Мера предвиђена за избегавање ризика који се односе на сарадњу надлежних државних органа, организација и тела је успостављање Савета, а мера предвиђена за избегавање, односно умањење ризика недостатка финансијских средстава је што веће коришћење донаторских средстава.

У сарадњи са РСЈП, министарство надлежно за област привреде развиће систем за праћење утицаја спровођења Стратегије, заснован на објективно проверљивим показатељима успешности, који ће се ослањати на званичне статистичке податке и податке садржане у међународним извештајима. За потребе праћења спровођења Стратегије, биће унапређено статистичко и методолошко праћење стања у сектору МСПП.

Основни показатељи за праћење спровођења стратешких циљева дати су у Табели 4 - Индикатори за праћење остваривања стратешких циљева

Табела 4 - Индикатори за праћење остваривања стратешких циљева

Преглед најважнијих индикатора за праћење остваривања стратешких циљева	Последњи расположиви подаци	2020	Извори података
Генерални индикатори			
Укупан број МСПП	315.412 (2013)	350.000	Извештај о малим и средњим предузећима (Републички завод за статистику)
Укупан број запослених у сектору МСПП	768.550 (2013)	950.000	Извештај о малим и средњим предузећима (Републички завод за статистику)
Реална просечна годишња стопа раста БДВ сектора МСПП	(2008-2013) -3,5%	(2015-2020) 3,0% ±1	Изведени показатељи (Републички завод за статистику)
Унапређење пословног окружења			
Ранг Републике Србије у Извештају Светске банке о пословању	91. (2015)	у првих 60	Извештај Светске банке о пословању
Ранг Републике Србије према Глобалном индексу конкурентности Светског економског форума	94. (2014-2015)	у првих 60	Индекс глобалне конкурентности

Унапређење приступа изворима финансирања			
Доступност финансијских услуга резултат/ранг	Ранг 98/144 (2014-2015)	у првих 60	Индекс глобалне конкурентности
Приступачност финансијских услуга резултат/ранг	Ранг 110/144 (2014-2015)	у првих 60	Индекс глобалне конкурентности
Континуирани развој људских ресурса			
Високо образовање и обука	Ранг 74/144 (2014-2015)	у првих 60	Индекс глобалне конкурентности
Јачање одрживости и конкурентности МСПП			
Реална просечна годишња стопа раста промета МСПП	(2008-2013) -2,9%	(2015-2020) 4,0%±1	Изведени показатељи (Републички завод за статистику)
Годишња стопа раста МСПП са производним или процесним иновацијама	10,1% (2013)	13%	Inovation Union Scoreboard
Годишња стопа раста МСПП са маркетиншким или организационим иновацијама	11,7% (2013)	14%	Inovation Union Scoreboard
Квалитет локалних добављача	Ранг 98/144 (2014-2015)	у првих 60	Индекс глобалне конкурентности
Унапређење приступа новим тржиштима			
Удео извозника у укупном броју МСПП	4,3% (2013)	7%	Извештај о малим и средњим предузећима (Републички завод за статистику)
Учешће извоза у укупном промету сектора МСПП	9,1% (2013)	14%	Извештај о малим и средњим предузећима (Републички завод за статистику)

V. СТРУКТУРА СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија утврђује оквир мера за унапређење МСПП и конкурентности у наредном средњорочном периоду, који је приказан кроз шест стубова, и то:

- 1) Унапређење пословног окружења;
- 2) Унапређење приступа изворима финансирања;
- 3) Континуирани развој људских ресурса;
- 4) Јачање одрживости и конкурентности МСПП;
- 5) Унапређење приступа новим тржиштима и
- 6) Развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва.

На почетку сваког стуба дата је кратка оцена тренутног стања и актуелни проблеми у области на коју се стуб односи. Оквир будућих активности за сваки стуб даље је дефинисан кроз мере, које су груписане у више димензија стратешког стуба.

1. СТУБ 1: Унапређење пословног окружења

Поуздан, предвидив и јасан правни и административни оквир пословања, који обезбеђује правну сигурност и не поставља непотребне препреке пословању, од изузетног је значаја за привредни развој јер директно утиче на конкурентност, ниво улагања и динамику развоја привреде.

У протеклих десет година спроведене су значајне регулаторне промене у Републици Србији, које су имале за циљ стварање повољног пословног окружења, које погодује развоју економије и убрзању привредног раста. Свеобухватна реформа прописа, која је спроведена у периоду од 2009. до 2011. године, довела је до укидања више од две стотине прописа и смањивања административних трошкова за 183,1 милиона евра годишње, али је у истом периоду донето преко две хиљаде нових прописа, чиме је у великој мери умањен резултат ове реформе. Такође, преко 40 препорука обухваћених свеобухватном реформом прописа остало је неспроведено, док је један број препорука још увек у процесу спровођења.

Закон о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон и 5/15), који је почео да се примењује 1. фебруара 2012. године, донео је више новина које су допринеле побољшању пословног окружења привредних субјеката, као што су: реорганизовање органа управљања и успостављање једнодомног или дводомног система управљања, где је једнодомни систем оптимизовао и олакшао управљање једночланим и друштвима са малим бројем чланова. Такође, прописано је смањивање новчаног улога за оснивање друштава са ограниченом одговорношћу на износ од 100 динара.

У оквиру мера за унапређење пословног окружења, у 2014. години донети су и следећи закони: Закон о изменама и допунама Закона о стечају („Службени гласник РС”, број 83/14), Закон о изменама и допунама Закона о раду („Службени гласник РС”, број 75/14), Закон о приватизацији („Службени гласник РС”, број 83/14) и Закон о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 132/14 и 145/14), који су у значајној мери унапредили оквир пословања, а припремљен је и Нацрт закона о инспекцијском надзору који ће бити усвојен у 2015. години.

Иако је важан напредак у области регулаторне реформе остварен у последње две године, неопходно је наставити рад свих регулаторних тела и других институција ради отклањања препрека и смањења трошкова које позитивни прописи стварају привреди. При том, важно је посебно водити рачуна о ефектима примене прописа на пословање малих предузећа, која су најосетљивији део привреде и усвојити начело „мислити пре свега о малима” које ЕУ примењује, и препоручује његову примену у земљама чланицама приликом припреме и измене прописа.

У склопу регулаторне реформе потребно је да се унапреди и сам процес доношења прописа тако да се повећа транспарентност и предвидивост регулаторних активности и омогући већа укљученост привредних субјеката и грађана у доношење нових прописа. Регулаторна реформа је трајан процес који мора да се одвија на свим нивоима власти.

Успешна регулаторна реформа подразумева и успешну примену донетих прописа, па је у наредном периоду посебно важно уложити додатне напоре како би се осигурала ефикасна примена донетих прописа. Први корак је благовремено доношење свих аката неопходних за спровођење прописа. Измену прописа мора да прати и измена административних процедура и реформа државне управе, како би се постигли и

одржали жељени резултати. Такође је потребно унапредити систем обезбеђивања квалитетних информација за доношења одлука као и за праћење ефеката примене прописа и других мера које спроводе надлежни органи.

Извештај Светске банке о пословању у Републици Србији, Извештај о глобалној конкурентности Светског економског форума, Сива књига NALED, Бела књига Савета страних инвеститора, као и анализе Пројекта за боље услове пословања USAID, ПКС и Уније послодаваца Србије указују на области у којима је, у наредном периоду, потребно извршити регулаторну реформу са циљем побољшања услова пословања, односно поједноставити или укинути поједине административне процедуре које стварају неоправдане трошкове привреди.

Табела 5 – Индекси регулаторног окружења

Индекси регулаторног окружења (Преглед показатеља за Републику Србију из Извештаја о глобалној конкурентности 2014 -2015. Светског економског форума)	Позиција на листи (144 државе)	Укупна оцена (1-7)
Глобални индекс конкурентности 2014/2015.	94. (101. према Извештају за 2013/2014)	3,9
Административно оптерећење које стварају прописи	140.	2,2
Транспарентност формирања Владиних јавних политика	108.	3,6
Распрострањеност трговинских баријера	90.	4,3
Терет који стварају царинске процедуре	96.	3,6
Ефикасност радноправних прописа	119.	3,73

Табела 6 – Преглед показатеља за Републику Србију из Извештаја Светске банке о пословању у Републици Србији

Преглед показатеља за Републику Србију из Извештаја Светске банке о пословању у Републици Србији за 2014. и 2015. годину	2014. Позиција на листи (за 189 држава)	2015. Позиција на листи (за 189 држава)
Покретање посла	63.	66.
Прибављање грађевинске дозволе	184.	186.
Увођење струје	77.	84.
Упис непокретности	48.	72.
Добијање кредита	45.	52.
Заштита инвеститора	32.	32.
Плаћање пореза	162.	165.
Међународна трговина	94.	96.
Спровођење уговора	96.	96.
Стечај	47.	48.
Укупно:	77.	91.

Димензија 1: Успостављање подстицајног регулаторног оквира у складу са потребама и могућностима МСПП

Приоритет регулаторне реформе у Републици Србији је измена прописа који у највећој мери негативно утичу на пословно окружење. Кључне мере односе се на даље унапређење регулаторног оквира за стечај кроз измене и допуне закона у тој области, унапређење законског оквира за привредна друштва, задруге и занатлије, даље унапређење прописа који се тичу одређених питања из радноправних односа, спровођење започете реформе система издавања дозвола у поступку изградње, реформу инспекцијског надзора и бољу координацију између различитих инспекцијских служби. Неопходно је и пратити спровођење донетих регулаторних оквира и, где је потребно, извршити унапређење.

Реформом прописа којима се уређује поступак стечаја овај поступак је учињен ефикаснијим и економичнијим са аспеката времена трајања и трошкова поступка. Додатна унапређења могу се извршити омогућавањем лиценцираним привредним друштвима да врше послове стечајног управника, као и додатним поједностављењем поступка.

Даља реформа радног законодавства спроводиће се са циљем унапређења услова за отварање нових радних места. Потребно је додатно појачати улогу и надлежност инспекције рада ради смањења црног тржишта радне снаге. Такође је неопходно наставити са активностима на смањењу сувишних процедура које захтевају непотребно администрирање за послодавца, а не доприносе продуктивности нити контроли од стране државних органа, посебно кроз подршку потпуног успостављања рада Централног регистра за обавезно социјално осигурање.

Изменама Закона о привредним друштвима потребно је унапредити статус и положај привредних субјеката и њихових обавеза ради стимулације увећања њиховог броја.

Потребно је активно спроводити закон којим се уређује планирање и изградња и на време усвојити све подзаконске акте и усагласити прописе који уређују ову област са циљем смањења броја процедура и ефикаснијег издавања дозвола у поступку грађења.

Реформом инспекцијског надзора потребно је успоставити делотворан и јасан систем инспекцијског надзора, чији ће нагласак бити на превентивном деловању инспекција, као и на успостављању ефикасног система координације и контроле рада инспекцијских служби. То пре свега упућује на доношење посебног закона и пратећих подзаконских аката којима ће се уредити област инспекцијског надзора, као и усклађивање посебних прописа којима се уређује вршење инспекцијског надзора у појединачним областима са новим правним оквиром.

У оквиру ове димензије укључени су најважнији секторски проблеми идентификовани током акције „Имате реч – будите део решења”, коју су организовали Министарство привреде и ПКС у сарадњи са ресорним министарствима. Секторски приступ у решавању регулаторних проблема треба да допринесе унапређењу амбијента за пословање и инвестирање у појединачним секторима привређивања.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Унапређење правног оквира за оснивање, пословање и гашење привредних субјеката;
- M2 Смањење пореских и непореских обавеза привреди;
- M3 Увођење ефикаснијих процедура за инвестиционо улагање у изградњу и управљање непокретностима;
- M4 Унапређење регулаторног оквира инспекцијског надзора;
- M5 Унапређење законодавног оквира у области радних односа и права из радних односа;
- M6 Регулаторна реформа секторских прописа значајних за пословање МСПП;
- M7 Подршка спровођењу регулаторне реформе на покрајинском и локалном нивоу.

Димензија 2: Унапређење ефикасности спровођења административних поступака

Административни поступци могу бити узрок значајног оптерећења за пословање МСПП, те је њихово поједностављење препознато као један од главних циљева Акта о малим предузећима.

У циљу предвидивости регулаторног окружења, потребно је утврдити обавезу да се код најучесталијих административних поступака (издавања различитих врста дозвола, потврда, сертификата или лиценци) морају предвидети нормативни оквири пружања услуга, који ће одредити временски оквир за доношење одлука и дефинисати објективне, јасне и транспарентне услове за пружање услуга. На тај начин допринеће се уједначавању праксе надлежних органа, организација и тела приликом пружања исте врсте услуге. На основу овако систематизованих административних поступака потребно је приступити њиховој оптимизацији у смислу поједностављења и елиминације непотребних корака и трошкова.

Увођење електронских сервиса и једношалтерског система у што већем броју области (за дозволе у поступку грађења; пријаву и одјаву запослених; услуге локалних самоуправа за привреду) значајно може помоћи да се административни поступци поједноставе и убрзају, а трошкови за привреду смање, што је једна од значајних мера подршке и растерећења МСПП. У наредном периоду потребно је наставити са изградњом Портала е-управе који треба на једном месту да обједини све административне поступке и захтеве које примењују органи државне управе, територијалне аутономије и локалне самоуправе. Простор за унапређење у домену е-управе је значајан, поготову ако се узму у обзир упоредни подаци о развијености у овој области у односу на земље из региона.

Табела 7 – Преглед показатеља о е-управи

Уједињене нације – Истраживање о е-управи 2014. Преглед показатеља за Републику Србију из Истраживања е-управе Уједињених нација за 2014. годину				
	Индекс напретка е-управе 2012.	Индекс напретка е-управе 2014.	Позиција на светској листи 2012. (1 -193)	Позиција на светској листи 2014. (1-193)
Србија	0,6312	0,5472	51	69
Просек региона (Југоисточна Европа)	0,6574	0,6276	-	-
Светски просек	0,4882	0,4712	-	-

За потребе праћења стања у пословном окружењу и резултата регулаторне реформе, неопходно је припремити стандарде и упутства, а затим приступити редовном мерењу административног оптерећења привреде.

Потребно је омогућити и бољи приступ МСПП јавним набавкама, побољшати њихову информисаност о различитим аспектима учешћа у поступцима јавних набавки и смањити административне препреке за учешће МСПП на тендерима, поред осталог, и већим коришћењем могућности електронских јавних набавки.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Измене и допуне регулаторног оквира којима се уређује спровођење административних поступака у органима државне управе, аутономних покрајина и локалних самоуправа;
- M2 Наставак рада на јачању система електронске управе;
- M3 Успостављање једношалтерског система за пружање што већег броја услуга;
- M4 Праћење ефикасности реализације административних поступака и мерење административних трошкова привреде;
- M5 Побољшање услова за учешће МСПП у јавним набавкама.

Димензија 3: Повећање транспарентности процеса доношења прописа и јавних политика

Активно учешће представника привреде у поступцима доношења прописа и аката подразумева правовремену доступност информација, отворени дијалог и партнерство јавног и приватног сектора на стварању повољног правног оквира за пословање. Зато треба побољшати информисаност привредника о плановима који се односе на измену прописа од значаја за привреду, размотрити утврђивање обавезе спровођења јавне расправе за све прописе који утичу на пословно окружење и успоставити стални дијалог на свим нивоима организације јавне власти са представницима привреде.

У циљу унапређења дијалога са представницима МСПП предвиђено је успостављање Савета као повременог радног тела Владе у чијем раду ће бити укључени представници сектора МСПП.

Кроз формирање мешовитих радних група треба увести системско праћење ефеката прописа који утичу на пословно окружење у циљу прикупљања потребних података за њихово унапређење.

Поред наведеног неопходно је предузети мере усмерене на побољшање процеса измене прописа. Такође, потребно је увести принцип „мислити пре свега о малима” кроз увођење теста утицаја на мала и средња предузећа.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Обавезно укључивање представника привреде у процес припреме прописа и јавних политика и повећање предвидљивости промена услова пословања;
- M2 Образовање Савета за мала и средња предузећа, предузетништво и конкурентност;
- M3 Успостављање механизма за праћење ефеката примене прописа који утичу на пословно окружење;
- M4 Укључивање теста утицаја на МСП у анализу ефеката прописа.

2. СТУБ 2: Унапређење приступа изворима финансирања

Република Србија је у Извештају о глобалној конкурентности Светског економског форума за период од 2014. до 2015. године на 98. месту од укупно 144 земље када је реч о доступности финансијских услуга, на 110. месту у погледу њихове приступачности и чак на 121. и 132. месту у односу на приступ кредитима и расположивости предузетног капитала. Ове оцене су лошије од оцена већине суседних земаља и то је дугорочни тренд.

Финансијско тржиште за МСПП у Републици Србији одликује мањак могућности задуживања ради започињања, односно проширења пословања. Чини га већином неповољна кредитна понуда банкарског сектора услед релативно високих каматних стопа, високих захтева за колатералом и недостатка дугорочних кредита, као и недовољног значаја пословних планова приликом доношења одлуке о додели кредита. У најтежем положају су новооснована предузећа/предузетници с обзиром да банке преузимају највећи ризик код њиховог финансирања.

Приступачност и расположивост повољних кредитних линија је унапређена, кроз пласирање кредитних линија обезбеђених уз гаранцију државе попут Апекс кредита Европске инвестиционе банке. Важну улогу у том контексту имају и кредити Фонда за развој, краткорочни кредити, факторинг, гаранције и осигурања потраживања по основу извозних послова које пружа АОФИ, као и субвенционисани кредити за ликвидност, трајна обртна средства и инвестиције. Међутим, повољних кредитних линија и даље нема довољно, поготово за одређене сегменте МСПП. Фонд за развој је готово једина институција у Републици Србији која финансира почетнике у пословању кроз кредитну линију за новооснована привредна друштва и предузетнике.

Гаранцијске шеме, које су врло важан инструмент за олакшавање приступа финансијама за МСПП кроз ублажавање услова у погледу неопходних средстава обезбеђења при добијању кредита, у Републици Србији су недовољно развијене. Кредитне гаранције чиниле су мали део досадашњег портфолија Фонда за развој и нису биле усмерене на МСПП, док је понуда кроз Гаранцијски фонд АП Војводине била мало повољнија. Локални гаранцијски фондови не постоје. Иако банке у Републици Србији имају могућност да кроз програме, које финансира ЕУ, обезбеде кредитне гаранције за постојеће кредитне линије намењене МСПП, интерес је веома слаб и та средства се недовољно користе.

Финансијски инструменти засновани на улагању у капитал предузећа су нарочито значајни за иновативна и брзорастућа МСПП, било да се ради о чистим капиталним улагањима или о мезанин улагањима, која у себи комбинују улагања на бази кредита и на бази капитала. Иако ова предузећа чине мали део сектора МСПП, она су кључна за осигурање дугорочне конкурентности земље, у тржишним сегментима у ширењу (нпр. дигитална технологија и информационо-комуникационе технологије). Ови финансијски инструменти у развијеним земљама имају врло велику улогу у финансирању МСПП, док су код нас тек у повоју.

Финансијским инструментима заснованим на улагањима у капитал предузећа у развијеним земљама баве се фондови предузетног капитала. Предузетни капитал представља посебну врсту власничког капитала који се улаже у привредне субјекте у фазама оснивања, раног развоја и експанзије. Фондови предузетног капитала најчешће се оснивају у форми командитног друштва, друштва са ограниченом одговорношћу или акционарског друштва, управљају приватним капиталом инвеститора и исти улажу у виду учешћа у основном капиталу односно власничком капиталу МСП високог развојног потенцијала у фазама оснивања, раног развоја и експанзије (у даљем тексту: фондови предузетног капитала). У Републици Србији, осим спорадичних улагања фондова предузетног капитала регистрованих у иностранству, забележено је и неколико улагања Европске банке за обнову и развој преко програма Линија за локална предузећа (Local Enterprise Facility - LEF) као и улагања Фонда за подршку малим предузећима (SEAF).

Улагањем у капитал потенцијално брзорастућих предузећа баве се и „пословни анђели”, физичка лица која улажу сопствени приватни капитал, знање и искуство у млада предузећа високог развојног потенцијала у раним фазама оснивања и развоја у замену за власнички удео у њима (у даљем тексту: пословни анђели).

У Републици Србији основана је прва мрежа пословних анђела Serbian Business Angels Network (у даљем тексту: SBAN), која тек треба да се развије и започне са улагањима, као и Српска асоцијација приватних улагача у капитал предузећа (SPEA).

Подршку новооснованим, иновационим предузећима, као и подршку за комерцијализацију истраживања и даљи развој иновационих предузећа, у оквиру бесповратних средстава, од 2006. године пружа, министарство надлежно за послове просвете и науке кроз програме подршке који се доносе у складу са законом који уређује иновациону делатност као и кроз Фонд за иновациону делатност од 2012. године у оквиру IPA фондова, за чије спровођење је надлежна Светска банка.

Микрофинансирање у Републици Србији је слабо заступљено иако је то важна алтернатива за економски најслабија предузећа, која често не могу да испуне услове за добијање банкарских кредита. Три организације које се овим послом баве у Републици Србији (Агроинвест, Фонд за микро развој и MicroFinS) добијају финансијску подршку међународних донатора, али не могу средства да пласирају непосредно, већ преко пословних банака, што знатно усложњава процедуру и поскупљује ова средства за крајње кориснике. У државама ЕУ овај вид финансирања чини знатан део понуде за микро и мала предузећа, а такође велика средства за овај инструмент издвајају се из средстава ЕУ нпр. преко структурних и кохезионих фондова у оквиру програма Заједничка акција за подршку институцијама за микрофинансирање у Европи (JASMINE).

У Републици Србији недовољно су развијени и други алтернативни облици финансирања, попут лизинга и факторинга.

За стабилан развој предузетништва у наредном периоду, од кључног значаја је обезбедити широк спектар различитих финансијских инструмената, који ће омогућити

МСПП приступ капиталу, на начин и под условима, који одговарају фази развојног циклуса у којој се предузеће налази.

Димензија 1: Унапређење квалитета понуде банкарског сектора за МСПП

У Извештају о пословању Светске банке за 2015. годину (Doing Business 2015) Република Србија пала је са 45. на 52. место у области добијања кредита у односу на претходну годину.

Лоша усклађеност производа и услуга са потребама МСПП утиче на слабу потражњу за финансијским средствима. С друге стране, висок проценат кредита са проблемима у отплати и слабости извршног поступка за наплату средстава обезбеђења неки су од разлога за слаб интерес банака да финансирају МСПП. На основу извештаја „Финансирање МСП и предузетника за 2013. годину” (Financing SMEs and Entrepreneurs 2013: An OECD Scoreboard) OECD, учешће кредита МСП у укупним кредитима у 2011. години износило је свега 28,9%. Истовремено, каматне стопе за кредите за МСП биле су у просеку за 4% више од каматних стопа за кредите за велика предузећа.

У циљу превазилажења ограничења која утичу на слабу понуду кредита банкарског сектора, активности ће бити усмерене на подршку за ефикасније спровођење извршног поступка и стечајног законодавства кроз јачање људских капацитета и успостављање струке проценитеља и на потребна унапређења у областима вансудског извршења на заложним стварима и коришћења хипотеке другог и трећег реда.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Унапређење извршног поступка;
- M2 Реформа прописа који уређују област заложног права;
- M3 Развити подстицајне мере и механизме како би банкарски сектор повећао кредитирање МСПП;
- M4 Оснаживање специјализованих професија у циљу добијања веродостојних финансијских података у процесу одобравања кредита;
- M5 Побољшање праћења стања финансирања МСПП.

Димензија 2: Развој нових финансијских инструмената

Упркос неповољној понуди кредита пословних банака, гаранцијске шеме и други алтернативни облици финансирања тек су почели да се развијају у Републици Србији. Поред првих улагања фондова предузетног капитала и почетних активности SBAN, развој тржишта улагања у власнички капитал и мезанин финансирања је тек у повоју. Република Србија је у 2014. години заузела 79. место од укупно 118 ранжираних земаља по Индексу привлачности за предузетни капитал и улагања у приватне деонице предузећа (The Venture Capital and Private Equity Country Attractiveness Index 2014 Annual).

Не постоји правни оквир за рад микрофинансијских институција, а обим трансакција послова лизинга и факторинга је на ниском нивоу.

У оквиру Програма ЕУ за конкурентност предузећа и малих и средњих предузећа (у даљем тексту: COSME) и Програма Хоризонт 2020 (у даљем тексту: Horizon 2020), постоје посебни финансијски инструменти у области кредитних

гаранција и улагања на бази капитала, које могу да користе и финансијске институције из Републике Србије, како би својим корисницима понудиле боље услове финансирања.

Поред тога, у оквиру Програма за развој предузећа са подручја Западног Балкана (WB EDIF), који је намењен МСПП у региону за финансирање иновативних пословних пројеката, Републици Србији су на располагању три инструмента: Фонд за раст предузећа (ENEF) кроз који је могуће обезбедити улагања у капитал брзорастућих предузећа, Фонд за иновативна предузећа (ENIF) кроз који је могуће обезбедити улагање у предузетни капитал за новооснована иновативна предузећа и гаранцијска шема коју могу да користе банке.

Како би се смањиле тешкоће са којима се МСПП сусрећу у погледу приступа кредитима због недостатка средстава обезбеђења или увећаног ризика финансирања, потребно је наставити напоре на решавању проблема средстава обезбеђења кроз доношење законске регулативе за оснивање и функционисање националних, локалних и узајамних шема кредитних гаранција и развој националне гаранцијске шеме.

У циљу развоја окружења за улагање предузетног капитала, улагање у власнички капитал, мезанин финансирање и улагања пословних анђела у МСПП потребно је обезбедити одговарајући законодавни оквир, установити базу предузетничких пројеката погодних за улагање на основу капитала и основати фонд за заједничко улагање са приватним фондовима у иновативна предузећа. Потребно је повећати коришћење средстава из програма COSME и Horizon 2020 и Програма за развој предузећа и иновације Западног Балкана (WB EDIF) који су на располагању Републици Србији.

С обзиром да тренутно у Републици Србији не постоји правни оквир за реализацију микро-финансијске подршке, активности микрофинансијског сектора се реализују путем гарантно депозитних шема тако да микрофинансијски сектор даје гарантне депозите банкама. На овај начин приступ средствима за микропредузећа и предузетнике је сложенији и скупљи. Зато је потребно успоставити регулаторни оквир за оснивање и рад небанкарских недепозитних кредитних институција, којим би се утврдио поступак лиценцирања и надзора за све врсте специјализованих кредитних установа које не примају депозите грађана.

Рад друштава за лизинг и факторинг уређен је законом, али је са циљем повећања обима трансакција, потребно уклонити регулаторна ограничења са којима се сусрећу и приближити ове изворе финансирања МСПП.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Развој нових модела финансирања МСПП;
- M2 Унапређење система издавања кредитних гаранција;
- M3 Стварање услова за улагање предузетног капитала, улагање у власнички капитал, мезанин финансирање и улагања пословних анђела у МСП;
- M4 Уклањање административних препрека и побољшање регулаторног окружења за успостављање микро-финансијске подршке;
- M5 Унапредити услове за коришћење лизинга и факторинга од стране МСПП.

Димензија 3: Унапређење способности МСПП за приступ различитим изворима финансирања

Више од половине предузећа у Републици Србији користи сопствена средства као најзначајнији извор финансирања. За већину предузећа банкарски кредити су једини спољни извори финансирања. Међутим, МСПП се суочавају са високом ценом кредита, као и недостатком дугорочних извора финансирања.

Део проблема је и на страни тражње, с обзиром на још увек неадекватан ниво знања и капацитета у области финансијског управљања у МСПП у Републици Србији, али и с обзиром на објективне проблеме због недостатка тражених средстава обезбеђења.

Потребно је унапредити прикупљање и објављивање информација о финансирању МСПП и пружити подршку МСПП да побољшају информисаност, техничке и административне капацитете како би лакше обезбедили финансирање и оснажили своју преговарачку позицију у односу на финансијске институције. Мере ће бити усмерене и на то да се државна подршка финансирању МСПП учини ефикаснијом.

Потребно је спровести дугорочне мере за подизање свести и припреме предузетника, пословних људи, финансијских посредника и саветника за веће коришћење алтернативних извора финансирања, тако што ће се интензивирати обука у области инвестиционе спремности за предузећа и упознавање са карактеристикама улагања на бази капитала, организовати сусрете потенцијалних инвеститора и МСПП, побољшати обавештеност о различитим расположивим изворима финансирања и њиховим карактеристикама и подстаћи финансијски посредници да користе финансијске инструменте расположиве кроз програме ЕУ (COSME, WB EDIF, Horizon 2020).

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Унапређење информисања МСПП о расположивим изворима финансирања;
- M2 Унапређење знања и вештина представника МСПП у области финансирања; Подизање свести код предузетника и свих других заинтересованих страна о расположивости и карактеристикама небанкарских финансијских инструмената.
- M3

3. СТУБ 3: Континуирани развој људских ресурса

Један од главних предуслова за развој конкурентне и јаке привреде је радна снага која је довољно стручна, способна и вешта да одговори на изазове и промене у окружењу. За успешне реформе у овој области неопходно је прилагођавање стратешких докумената и законодавне регулативу у области образовања.

Димензија 1: Унапређење квалитета радне снаге

Расположивост вештина и знања на тржишту рада које одговарају потребама привреде представља предуслов за привредни раст, раст запослености и социјалне инклузије. Технолошки напредак и структурно прилагођавање привреде захтева увођење нових образовних профила, који раније нису постојали у образовном систему

Републике Србије, али и стално унапређење знања, вештина и ставова у складу са потребама савремене привреде која своју конкурентност заснива на знању. У циљу стварања добрих темеља за успешну припрему младих генерација, посебну пажњу треба посветити развоју осам кључних компетенција (знања, вештина и ставова), које је препознала ЕУ, а које обухватају способност комуникације на матерњем и страном језику, дигиталну писменост, аналитичке вештине, знање како се учи, друштвене и грађанске вештине, осећај за иницијативу и предузетништво и културну освешћеност.

Поред високе стопе незапослености, у Републици Србији и даље постоји несразмера између понуде и тражње за радном снагом. Статистика показује да ученици и студенти имају веома низак ниво применљивог знања, па се тако према резултатима Програма за међународну процену постигнућа ученика (PISA теста) у 2012. години, који представља међународно тестирање ОЕСД о способностима и знањима петнаестогодишњака у области математике, науке и читања, Република Србија налази испод просека у поменутој области. Такође, према најновијем извештају Светског економског форума, Република Србија је рангирана веома ниско по квалитету образовног система (106. од 144 места) и доступности тренинг услуга (106. од 144 места).

Како би се ускладиле понуда и тражња за радном снагом и смањила стопа незапослености у земљи, потребно је унапредити механизам праћења и предвиђања потреба привреде и усклађивања мрежа стручних школа, образовних профила, студијских програма и уписне политике за високошколске студије у складу са њима, што више укључити радну праксу и практичан рад у наставне процесе и укључити послодавце у процес припреме образовних програма.

Кроз даљи развој система кратких обука и програма преквалификације и доквалификације незапослених лица потребно је помоћи незапосленим лицима да се прилагоде потребама тржишта рада.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Развој механизма редовног праћења и предвиђања потреба МСПП за радном снагом;
- M2 Усклађивање формалног образовног система са потребама тржишта рада;
- M3 Развој система неформалног образовања за унапређење знања и вештина.

Димензија 2: Подршка развоју образовања за предузетништво

ЕУ је препознала смисао за иницијативу и предузетништво као једну од осам кључних компетенција за доживотно учење. Ова кључна компетенција односи се на развој способности да се идеја претвори у дело и подразумева развој ставова (иновативност, преузимање ризика, креативност), знања (планирање и управљање предузећем) и вештина (комуникација, способност за рад у тиму итд.). Увођењем образовања за предузетништво у образовни систем земље повећава се број младих који се током живота одлучују да покрену своје пословање али се, истовремено, код свих полазника развијају особине корисне за будуће послодавце и њих саме, које повећавају њихову конкурентност.

Образовање за предузетништво није интегрисано у систем формалног образовања у Републици Србији, од основног, преко средњег, до високог нивоа. Међутим, у великом броју средњих школа и на појединим факултетима, покренути су

пројекти ученичког предузетништва, често уз подршку донатора. Међу најзначајнијим пројектима и иницијативама које се тренутно спроводе у Републици Србији издвајају се: „Реформа средњег стручног образовања и усавршавања у Србији”, „Достигнућа младих”- пројекат ученичког предузетништва, програм „Омладинско предузетништво” и пројекат „Центар југоисточне Европе за предузетничко образовање”.

Неопходно је да се предузетничко образовање уведе кроз садржаје наставних предмета у оквиру основног, као и кроз посебне предмете у оквиру средњег и високог образовања.

Један од главних предуслова за системско увођење предузетничког образовања у образовни систем земље је образовање и оспособљавање наставника. Наставници имају кључну улогу у развоју предузетничког духа код младих, јер они не треба само да им пренесу класична знања у овој области већ да кроз практичан рад развију код ученика способност да размишљају и раде на креативан и иновативан начин.

И поред првих пројеката и иницијатива кроз које се обучавају наставници у овој области, у Републици Србији постоји недостатак адекватног наставног кадра који би се укључио у процес развоја предузетничког образовања па је потребно наставити са обукама за постојеће наставнике и увести садржаје у вези са предузетничким образовањем на факултете који образују наставнички кадар.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Увођење предузетничког образовања у све нивое образовног система Републике Србије;
- M2 Образовање и обука наставника за предузетништво.

4. СТУБ 4: Јачање одрживости и конкурентности МСПП

Према извештају Светског економског форума за 2014. годину Република Србија је рангирана на 94. позицији на листи која обухвата 144 земље са забележеном вредношћу Индекса глобалне конкурентности (у даљем тексту: ИГК) од 3,90 (теоријска вредност ИГК креће се у интервалу од 1 до 7). У односу на претходну годину вредност ИГК за Републику Србију је повећана за 0,13, што је довело до позитивног померања ранга за седам позиција (са 101. на 94. место на листи). „Имајући у виду комплексну структуру ИГК, конкурентност коју репрезентује могли бисмо грубо дефинисати као скуп институција, политика и чинилаца који одређују степен продуктивности земље. Нивоом конкурентности изражава се капацитет националне привреде да у средњорочном периоду генерише одрживи економски раст на постојећем нивоу развијености.”.

Конкурентност сваке земље је одређена продуктивношћу предузећа која у њој послују, те је повећање продуктивности и унапређење квалитета производа и услуга ултимативни циљ за јачање одрживости домаће привреде.

Институционалну инфраструктуру за подршку развоја МСПП у Републици Србији чини мрежа јавних институција и агенција – НАРР, Фонд за развој, SIЕРА, АОФИ, Национална служба за запошљавање и др. Од 2009. године у Републици Србији је активна и Европска предузетничка мрежа, која делује у оквиру конзорцијума предвођеног НАРР. ПКС, са својом мрежом, такође је активна у пружању подршке за развој овог сектора. Активности наведених институција и агенција нису у сваком

моменту деловале координирано, нити су давале адекватан одговор на променљиве потребе МСПП.

За развој МСПП од великог је значаја и развој пословне инфраструктуре и то: пословних инкубатора, индустријских паркова/зона и технолошких паркова.

Пословна инфраструктура се, као важан инструмент развоја конкурентног сектора МСПП, помиње у разним развојним документима, али не постоји стратешки и законски оквир који уређује њен развој. Финансирање изградње и рада пословне инфраструктуре, до сада је углавном било засновано на ad hoc принципу и то из средстава Националног инвестиционог плана, билатералних донација, зајмова и кредита међународних финансијских институција.

Индустријске зоне, паркови и пословни инкубатори представљају важан стуб политике регионалног развоја Републике Србије. Као подршку за идентификацију, формулацију и будуће финансирање јавних општинских инвестиционих пројеката, укључујући и успостављање индустријских зона, технолошких и индустријских паркова и пословних инкубатора, Стална конференција градова и општина (у даљем тексту: СКГО) је успоставила и референтну базу ових пројеката – СЛАП (у даљем тексту: СЛАП).

Закон о иновационој делатности („Службени гласник РС”, бр. 110/05, 18/10 и 55/13), с друге стране, препознаје пословно-технолошке инкубаторе и научно-технолошке паркове као организације за пружање инфраструктурне подршке иновационој делатности, па се као такви могу уписати у Регистар субјеката иновационе делатности који води Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2010. до 2015. године („Службени гласник РС”, број 13/10), предвиђене су инвестиције у инфраструктуру Републике Србије у домену науке и технологије, које се реализују кроз Јединицу за управљање пројектима, па је за те потребе Република Србија обезбедила зајам Европске инвестиционе банке из кога је финансирано неколико пројеката, а међу најважнијим и оснивање четири научно-технолошка парка (Београд, Ниш, Нови Сад и Крагујевац).

Подаци о пословној инфраструктури у Републици Србији нису систематизовани и не постоји јединствени регистар што је узроковано чињеницом да област пословне инфраструктуре није адекватно системски уређена. SIEPA води базу инвестиционих локација у Републици Србији које су на располагању како домаћим, тако и страним инвеститорима.

У оквиру Регистра привредних друштава за инфраструктурну подршку иновационој делатности, који води Министарство просвете, науке и технолошког развоја, регистрована су два научно-технолошка парка и шест пословно-технолошких инкубатора.

ЕУ своју дугорочну конкурентност заснива на знању и иновацијама, а издвајања за истраживање, развој и иновације су велика. У финансијској перспективи од 2007. до 2013. године у Седмом оквирном програму (FP7) на располагању је било преко 50 милијарди евра за истраживања и развој, док је кроз Оквирни програм за конкурентност и иновативност (CIP) било доступно 3,6 милијарди евра. За финансијску перспективу (од 2014. до 2020 године), ЕУ је планирала још већа средства. Кроз програм COSME опредељено је 2,3 милијарде евра, а кроз програм Horizon 2020 чак 80 милијарди евра.

Иновација је примена новог или значајно побољшаног производа, процеса или услуге или маркетиншке методе или нове организационе методе у пословању, организацији рада или односима предузећа са окружењем.

Иновација је свако технолошко или нетехнолошко унапређење које ствара додатну вредност (у даљем тексту: иновација).

Привреду Републике Србије и даље одликује низак степен иновативности. Према резултатима истраживања ЕУ под називом Ранг листа иновативне уније (Innovation Union Scoreboard) за 2014. годину, Република Србија се сврстава у другу групу земаља које представљају умерене иноваторе, али са трендом раста, са иновационим учинком који је испод просека ЕУ, при чему индекс иновативности за Републику Србију износи 0,365. ЕУ просек у 2013. години био је 0,554, док је највећи индекс иновативности остварила Краљевина Шведска и то 0,750.

МСПП у Републици Србији не препознају довољно значај иновација за унапређење пословања и недовољно улажу у њих. Тек свако седмо предузеће спроводи иновативне активности, а свако четрнаесто остварује иновативну сарадњу са другим привредним субјектима или институцијама.

У претходном периоду започета је реализација различитих мера усмерених на повезивање науке и привреде, попут активности на реорганизацији научно-технолошких института, оснивања центара за трансфер технологија и мреже технолошких брокера. Оснивањем и почетком рада Фонда за иновациону делатност значајно је унапређена подршка високотехнолошким младим привредним друштвима. Настављена је и реализација програма за спровођење заједничких иновативних пројеката привреде и представника научно-истраживачких организација, као и такмичења и других активности које промовишу иновације. Подршку јачању иновационог система и промоцији иновација у претходном периоду пружили су и пројекти финансирани из средстава ИРА и других донатора, а кроз учешће Републике Србије у програмима ЕУ у овој области створене су веће могућности за финансирање иновативних активности.

Међутим, једна од највећих слабости на пољу развоја иновативности остају слабе везе између научно-истраживачких институција и МСПП. МСПП на научно-истраживачке институције не гледају као на потенцијалне партнере, док истраживачи у МСПП не препознају своју циљну групу и сматрају да у привреди не постоји значајна тражња за новим технолошким решењима. Зато је, уз повећање улагања у науку, важно успоставити везе и сарадњу привреде и научно-истраживачких институција, усмерити научно-истраживачке институције да свој рад у што већој мери прилагоде потребама привреде и подићи свест привредника о значају иновација за унапређење њихове конкурентности.

Димензија 1: Унапређење ефикасности институционалне подршке пословању и развоју МСПП

Недовољна координација активности институција које пружају подршку пословању и развоју МСПП у Републици Србији, директно је утицала на ефикасност њиховог деловања у претходном периоду. У наредном периоду је изузетно важно дефинисати активности наведених институција у складу са потребама МСПП, које ће бити координисане и снажно вођене и контролисане од стране министарства надлежног за послове привреде. Ове институције морају да обезбеде услове за развој постојећих и формирање нових МСПП, да подрже повећање продуктивности и унапређење квалитета производа и услуга, да омогуће увођење нових технологија, знања и метода савременог управљања, односно да обезбеде јединствену и ефикасну промоцију и продају производа из Републике Србије.

У Републици Србији је присутан став да стварање, раст и развој малих предузећа више зависи од спољних фактора него од знања, које се у развијеним земљама истиче као приоритет, тако да се не користе у довољној мери могућности за додатним усавршавањем.

Паралелно са процесом развоја формалног предузетничког образовања, неопходно је спроводити и процес развоја неформалног образовања и пословних услуга намењених потенцијалним и постојећим предузетницима, запосленим и менаџерима компанија, којима су потребна додатна знања и вештине у пословању. Сталне промене и изазови у пословном окружењу иницирају потребу за сталним усавршавањем и новим знањима.

У Републици Србији тренутно се спроводе одређени програми обука како за оне који желе да започну сопствени посао, тако и за постојеће предузетнике, запослене и менаџере предузећа. Ове обуке реализују: приватни сектор, Национална служба за запошљавање, НАРР са мрежом АРРА, различита удружења и ПКС.

Потребно је даље унапредити квалитет, доступности и обим обука и пословних услуга у Републици Србији, развити специјализоване обуке за циљне групе као што су млади и жене и пружити финансијску подршку за суфинансирање похађања обука и коришћење пословних услуга ради унапређења конкурентности МСПП.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Унапређење и/или реформа начина рада и капацитета постојећих институција за организовано пружање услуга за потребе МСПП;
- M2 Праћење реализације институционалне подршке и унапређење система надзора над радом институција у надлежности Министарства привреде;
- M3 Даљи развој пословних услуга за МСПП;
- M4 Даљи развој обука за потенцијалне и постојеће предузетнике.

Димензија 2: Оптимизација и унапређење степена искоришћености постојеће и изградња нове пословне инфраструктуре

Имајући у виду значај развоја пословне инфраструктуре за регионални развој, министарство надлежно за послове регионалног развоја израдило је, у претходном периоду, предлог пројектног решења за Катастар пословне инфраструктуре у Републици Србији у сарадњи са Републичким геодетским заводом. Истовремено спроведена је анкета о стању пословне инфраструктуре у јединицама локалне самоуправе чији резултати указују на потребу да се у наредном периоду успостави системски приступ у даљем уређењу ове материје и развоју пословне инфраструктуре са јасно идентификованим критеријумима за одређивање приоритета. Потребно је увести праћење рада и евалуацију ефеката које развој пословне инфраструктуре има на привредни раст, привлачење инвестиција, иновације, повећање броја МСПП и равномеран регионални развој. Такође, потребно је развити моделе за оснивање и рад пословне инфраструктуре засноване на јавно - приватном партнерству.

Један од неопходних елемената развоја привреде засноване на знању је развој и јачање пословне иновационе инфраструктуре. У том смислу, научно-технолошки паркови и технолошки инкубатори представљају важне моделе подстицања развоја високоиновативних МСПП, трансфера технологије и знања из академских у привредне оквиру и комерцијализације резултата научних истраживања. Развој оваквих облика пословне инфраструктуре је посебно важан имајући у виду да се у Извештају о

глобалној конкурентности Светског економског форума за период од 2014. до 2015. године, Република Србија налази на 69. месту када је реч о квалитету научно истраживачких институција, али и на 125. месту када су у питању улагања приватног сектора у истраживање и развој.

Поред пословно- технолошких инкубатора и научно-технолошких паркова који су намењени технолошким и иновативним МСПП и могу успешно функционисати само у близини универзитетских градова са развијеним научно-истраживачким капацитетима, за потребе привлачења инвестиција и локалног економског развоја у мањим срединама потребно је развити друге облике пословне инфраструктуре.

За привлачење нових инвестиција неопходно је обезбедити уређено и инфраструктурно опремљено земљиште у индустријским зонама. За подстицање предузетништва у локалним срединама користан инструмент могу бити пословни инкубатори јасно профилисани и усмерени на циљне групе од посебног значаја за ту средину (млади, повратници у родна места, креативне индустрије, сектор информационих технологија итд.).

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Системско уређивање развоја пословне инфраструктуре;
- M2 Развој пословне инфраструктуре намењене иновативним МСПП;
- M3 Развој пословне инфраструктуре за потребе регионалног и локалног економског развоја.

Димензија 3: Јачање иновативности у МСПП

Слаб ниво иновативности предузећа у Републици Србији огледа се у малом обиму технолошких иновација и слабој сарадњи науке и привреде. Нетехнолошке иновације, које се односе на унапређење организације и маркетинга, напредно коришћење информативно-комуникационих технологија и сл, такође су у недовољној мери заступљене у предузећима. Високоинновативна предузећа, попут новооснованих високотехнолошких предузећа у области информационо-комуникационе технологије и креативних индустрија, недовољно су подржана. Креативне индустрије представљају индустрије засноване на индивидуалној креативности, вештинама и таленту које поседују потенцијал за акумулацију прихода (добити, богатства) и (отварање) нових радних места путем стварања и експлоатације различитих облика интелектуалне својине (у даљем тексту: креативне индустрије).

Посебне димензије иновативности, гледано у ширем контексту, односе се на подршку развоју еко-иновације и зелене економије односно претварање изазова заштите животне средине у пословну шансу. Унапређење енергетске ефикасности и ефикасности кооришћења ресурса, као саставни део бриге о животној средини, постао је важан захтев савременог пословања.

У наредном периоду, веома је важно изградити и ојачати капацитете националног иновационог система у целини који ће на ефикасан начин омогућити повезивање науке и привреде и пружити подршку високоинновативним МСПП, омогућити веће коришћење средстава из програма ЕУ расположивих за ове намене и подстаћи предузећа да иновативно размишљају. Такође, потребно је пружити подршку за еко-иновације, унапређење енергетске ефикасности и ефикасности коришћења

ресурса у МСПП и развој иновативних предузетничких подухвата у области креативних индустрија.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Унапређење функционалности националног иновационог система;
- M2 Унапредити подршку за високоиновативна МСПП, еко-иновације, унапређење енергетске ефикасности и ефикасног коришћења ресурса;
- M3 Пружити подршку за бољу апсорпцију и коришћење средстава из програма Horizon 2020 за истраживање, развој и иновације;
- M4 Јачати свест МСПП о значају иновативности за њихову конкурентност.

Димензија 4: Стимулисање пословног удруживања и креирања ланаца вредности

У свим развијеним привредама неопходан услов раста и развоја МСПП је постојање великих предузећа, која укључују МСПП у своје ланце вредности и тиме им обезбеђују сигурно тржиште за њихове производе. Подаци Извештаја о глобалној конкурентности Светског економског форума за период од 2014. до 2015. године показују да простора за унапређење има још много, јер се према показатељу квалитета домаћих добављача Република Србија налази на 98. месту од укупно 144 анализираних земаља.

Узимајући у обзир све проблеме домаће прерађивачке индустрије, потребно је подстицати улагања у нове технологије, процесе и услуге, као и улагања у развој нових производа са већом додатом вредношћу, који задовољавају европске и међународне стандарде, с циљем јачања конкурентне позиције. Анализом структуре увоза Републике Србије, може се запазити да се велики број увозних производа већ производи у Републици Србији или да постоје потенцијали за њихову производњу. Циљ подстицајних мера је повећање конкурентности извозних предузећа и њихових производа са већим учешћем домаћег репроматеријала и компоненти у производу, уз уважавање економске исплативости и неугрожавајући тржишну конкуренцију, као и проширење производне структуре домаћих произвођача.

Потребно је уложити напоре да велика предузећа, извозници, успоставе сарадњу са домаћим МСПП, којима са друге стране треба пружити подршку у разумевању захтева великих предузећа и повећању видљивости на тржишту као потенцијалним добављачима. Осим тога, неопходно је и подстицање удруживања МСПП, јер они за самосталан наступ на великим тржиштима често немају довољно сопствених капацитета. Подстицање развоја кластера, као и сарадња између њих је један од начина укрупњавања ефеката пословања МСПП и продужавања ланаца снабдевања, а тиме и повећања броја трансакција између МСПП и преливања ефеката развоја укупне привреде на МСПП.

Искуства развијених економија, указују да је развој франшизинга један од ефикасних инструмената подстицаја развоја МСПП. МСПП сектор у Републици Србији није препознао франшизинг као један од успешнијих модела самозапошљавања и започињања сопственог посла. У циљу модернизације пословања и подизања конкурентности привреде потребно је предузети мере на подизању свести о значају франшизинга и олакшати приступ МСПП даваоцима франшизе.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Подршка заједничком наступу на тржишту;

5. СТУБ 5: Унапређење приступа новим тржиштима

Овим стубом обухваћене су мере које се односе на повећање броја извозника, обима извоза и квалитета извозних производа МСПП и подршку приликом идентификације потенцијалних тржишта за пласирање производа/услуга, излазак и опстанак на истим.

Повећање извоза има вишеструки значај за домаћу привреду. Раст извоза последично доводи до повећања продуктивности, привредног раста и националног дохотка и смањивања незапослености. У том контексту, раст извоза и излазак предузећа из Републике Србије на нова тржишта представља један од приоритета Владе у наредном периоду.

Извоз је нарочито важан ако се има у виду величина домаћег тржишта и куповна моћ, па домаћа тражња не може да буде снажан покретач развоја домаћих предузећа.

Мерама у оквиру овог стуба неопходно је остварити три паралелна циља. Прво, повећати обим извоза, друго, унапредити структуру извоза и треће, повећати учешће МСПП у снабдевању великих домаћих привредних система тј. заменити њихов увоз сировина и репроматеријала.

Спољнотрговински биланс Републике Србије је и даље неповољан, али посматрано у периоду од 2008. до 2013. године, дефицит је значајно смањен, као што може да се види у Табели 8 - Спољнотрговински биланс Републике Србије (у милионима динара).

Смањење дефицита у 2013. години у односу на 2008. годину је значајно и поред блажег скока у 2011. години. Покривеност увоза извозом, такође, расте, и на крају 2013. године износила је 71,1%. Учешће извоза у БДП износи 44,9%, што сврстава Републику Србију на 55. место од 144 земаља према Извештају о глобалној конкурентности Светског економског форума за период од 2014. до 2015 године.

Табела 8 - Спољнотрговински биланс Републике Србије (у милионима динара), Извор: Републички завод за статистику

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Извоз	10974	8344	9795	11780	11228	14611
Увоз	24042	15807	16471	19862	18929	20551
Дефицит	-13069	-7463	-6676	-8082	-7701	-5940
Покривеност увоза извозом (%)	45,64%	52,79%	59,47%	59,03%	59,31%	71,1%

Секторска структура извоза привреде Републике Србије и даље је неповољна уз доминацију производа ниже фазе прераде (сиrovина и полупроизвода). Према Извештају о глобалној конкурентности Светског економског форума, Република Србија заузима 128. место према ширини ланца вредности, односно степену финализације производа, а према софистицираности производног процеса 133. место од 144 земље.

Према географској структури извоз из Републике Србије је сконцентрисан, највећим делом, на чланице ЕУ (више од половине укупне размене). Најзначајнији спољнотрговински партнери у извозу су: Италија, Савезна Република Немачка, Босна и Херцеговина, Руска Федерација и Црна Гора. Главни спољнотрговински партнери на страни увоза су: Италија, Савезна Република Немачка, Руска Федерација, Народна Република Кина и Мађарска. Највећи дефицит у размени остварује се са Руском Федерацијом, Републиком Казахстаном и Народном Републиком Кином, а највећи суфицит остварујемо са Црном Гором, Републиком Македонијом и Босном и Херцеговином.

Билатерални и мултилатерални трговински споразуми које Република Србија има са ЕУ, потписницама Споразума о слободној трговини у централној Европи (у даљем тексту: СЕФТА споразум), Руском Федерацијом, Републиком Турском, земљама чланицама Европског удружења слободне трговине (у даљем тексту: ЕФТА) и другим земљама, представљају значајан потенцијал за српске извознике. Што се тиче Сједињених Америчких Држава (у даљем тексту: САД), на снази је Општи систем преференцијала. Република Србија има и повољне резултате у спољнотрговинској размени са најзначајнијим економијама у развоју као што су: Република Индија (са којом спољнотрговинска размена бележи константан раст од 2006. године), Федеративна Република Бразил (са којим је могуће унапређење сарадње у области хемијских и фармацеутских производа, аутомобилској индустрији и информационо-комуникационим технологијама), као и друге земље Заједнице независних држава.

Поред ниског степена производне специјализације и ресурсно-интензивног извоза, за извоз Републике Србије карактеристично је да преовлађује учешће неколико великих производних система (Fiat Automobili Србија, Нафтна индустрија Србије, Хемофарм, Ваљаонице бакра и алуминијума, Горење, Тигар Корпорација). Док су у ЕУ око 25% МСПП извозници, у Републици Србији, тек испод 5% МСПП остварује приходе из извоза.

Присутна је и значајна корелација између извоза и увоза, па су тако највећи извозници уједно и највећи увозници. Ова корелација представља и развојну шансу за домаћа МСПП да се кроз супституцију увоза укључе у ланце добављача великих извозника.

Димензија 1: Обезбеђивање континуиране подршке МСПП за излазак на нова тржишта

Без обзира на потенцијал за развој који страна тржишта доносе МСПП, при изласку на та тржишта они се сусрећу са различитим препрекама које, поред финансирања и осигуравања извоза, обухватају недостатак информација о тржиштима и проблеме проналажења потенцијалних купаца и одговарајућих партнера. Поред тога, суочени су и са сложенијим правилима и процедурама спољнотрговинског пословања и изазовима усаглашавања са страним правом и техничким прописима на извозним тржиштима (нпр. обавезујућа правила уговорног права, царинске процедуре, технички прописи и стандарди). МСПП, за разлику од великих компанија, обично не располажу унутрашњим капацитетима (стручним и финансијским) за превазилажење ових препрека. Мере у оквиру ове димензије треба да МСПП извозницима и потенцијалним извозницима обезбеде квалитетну подршку, приближе извозне процедуре и олакшају техничку припрему извоза.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Унапређење доступности и квалитета расположивих информација о страним (приоритетним) тржиштима;
- M2 Унапређење знања извозника и пружање стручне подршке;
- M3 Успостављање контаката с потенцијалним пословним партнерима.

Димензија 2: Смањење и превазилажење техничких препрека трговини

Примена захтевних техничких прописа може представљати техничке препреке трговини које отежавају извоз домаћих производа, али треба имати у виду да они често постају обавеза и на домаћем тржишту. Република Србија је последњих година значајно напредовала у преузимању и примени европских прописа и стандарда, а у наредном периоду неопходно је заокружити овај процес. Паралелно с тим, веома је важно, на јасан и разумљив начин, приближити привредницима специфичне захтеве ових техничких прописа који се морају испунити како за стављање производа на домаће тржиште, тако и на међународна тржишта. Истовремено, ради ефикасне примене техничких прописа и стандарда, неопходно је јачати институционални оквир инфраструктуре квалитета (Институт за стандардизацију Србије, Акредитационо тело Србије, Дирекција за мере и драгоцене метале и тела за оцењивање усаглашености) како би се обезбедило ефикасно пружање потребних услуга испитивања, еталонирања, контролисања и сертификације, уз стварање услова да домаће исправе о усаглашености буду признате на иностраним тржиштима.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Усклађивање са техничким прописима и стандардима ЕУ;
- M2 Унапређење система инфраструктуре квалитета;
- M3 Подизање свести МСПП о значају усаглашавања производа са захтевима техничких прописа и стандарда;
- M4 Обезбеђење подршке за постизање усаглашености са захтевима техничких прописа и стандарда.

6. СТУБ 6: Развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва

Жене предузетнице чине четвртину укупног броја привредника у Републици Србији, а присутан је и тренд повећања броја жена на челним функцијама предузећа. Ипак, статистички подаци указују на још увек слабо искоришћен економски потенцијал жена. Само 38,1% жена радног узраста (15-64) било је запослено у априлу 2013. године, у односу на 53,6% мушкараца. Међу запосленим женама тек 15,6% обавља самостални посао, док то чини 30,5% запослених мушкараца.

Жене се одлучују за отварање предузећа већином из нужде и суочавају се са бројним потешкоћама код оснивања и вођења пословања. Иако је већина ових тешкоћа заједничка за оба пола, у многим случајевима оне имају посебан утицај на жене предузетнице – условљене су избором сектора, родном дискриминацијом и постојањем стереотипа, недовољно развијеном и нефлексибилном бригом о деци, тешкоћама у усклађивању породичних и пословних обавеза или разликама у односу жена и мушкараца према предузетништву. Жене поседују и мање некретнина регистрованих

на своје име, што им отежава добијање кредита услед недостатка средстава обезбеђења.

У Републици Србији не постоји стратегија која се непосредно и искључиво односи на развој предузетништва жена. На значај предузетништва жена јасно се указује у Националној стратегији за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности („Службени гласник РС”, број 15/09), Акционом плану за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности за период од 2010. до 2015. године („Службени гласник РС”, број 67/10) и Националној стратегији запошљавања за период 2011-2020. године („Службени гласник РС”, број 37/11). Законски, институционални и стратешки оквири су постављени, али кључни проблем представља недовољна интегрисаност родне перспективе односно недовољно ефикасно спровођење закона, прописа и стратегија.

Будући да представљају мањину и суочавају се са специфичним ограничењима битно је обезбедити неопходну подршку женама у свим фазама пословања, од започињања посла, управљања, раста и развоја па до престанка обављања делатности. ЕУ кроз Акт о малим предузећима наглашава да је женско предузетништво приоритет, и бројним активностима се жене подстичу да започинју своје предузетничко пословање или јачају постојеће, као кроз нпр. менторске шеме. Влада последњих година све више ставља акценат на женско предузетништво и настоји да омогући добро пословно окружење за развој женског предузетништва у Републици Србији.

Млади, такође, имају неповољан положај на тржишту рада, који одликује ниска стопа активности, а стопа незапослености младих је далеко виша од просечне стопе незапослености радно активног становништва. Већина младих је дугорочно незапослена, а веома је висок и прилив на тржиште рада младих који први пут траже запослење. Велики број младих укључен је у неформално тржиште рада, а само 11% опредељују се за samozапосљавање. Међутим, могло би се закључити да су млади заинтересовани за развијање сопственог пословања, с обзиром да је велики број похађао обуке за предузетнике у организацији НАРР.

Поред недостатка професионалног искуства и стручне праксе, које може да буде отежавајућа околност приликом доношења одлуке за отпочињање пословања, млади се суочавају и са проблемом неразвијених предузетничких вештина, што је резултат непостојања адекватних образовних програма у средњим школама и на универзитетима, који би подстицали развијање предузетништва код младих.

Уз унапређење стања у систему образовања и већу подршку, предузетништво младих могло би значајније да се развије и ублажи проблем високе стопе незапослености код младих и омогући искоришћење иновационог потенцијала који млади поседују. Имајући у виду да се један део мера потребних за унапређење предузетништва младих пре свега односи на развој предузетничког духа и вештина, оне су обједињене са сродним мерама у оквиру стуба 3, димензије 2 „Подршка развоју образовања за предузетништво”.

Социјално предузетништво одликује се великом иновативношћу и способношћу да комбинује различите ресурсе како би успешно обављало своју економску делатност и испунило друштвену мисију. Потребно је да остали актери у економском систему, пре свега доносиоци одлука и надлежни државни органи, организације и институције, али и приватна предузећа усмерена на остваривање профита, препознају специфичну

улогу социјалног предузетништва и помогну његову афирмацију, опстанак и функционисање. Повољан правни оквир, предност при јавним набавкама, друштвено одговорно пословање и доступност микрофинансирања само су неке од опција које отварају шири простор за развој социјалног предузетништва.

У 2012. години у Републици Србији пословало је 1.196 социјалних предузећа различитих типова. У сектору социјалних предузећа у 2012. години било је запослено 10.326 лица, што је чинило 0,6% од укупног броја запослених у Републици Србији. Социјална предузећа у Републици Србији у свом пословању сусрећу се са знатно више препрека него погодности, а највећи проблеми сектора социјалних предузећа јесу недостатак извора финансирања, ниске цене производа и услуга, ненаплаћена потраживања и недовољна подршка.

Важан сегмент успешне политике развоја МСПП представља статистичко праћење и истраживање. У том циљу неопходно је уређење статистичког праћења МСПП усаглашеног са EUROSTAT које ће обухватити све аспекте предузетништва укључујући и предузетништво жена, младих и социјалних предузећа.

Димензија 1: Унапређење статистичког праћења и истраживања предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва

Захваљујући редовном праћењу сектора МСПП, као и усклађивању пословних статистика са статистикама EUROSTAT на располагању је већи спектар могућности праћења предузетништва. Међутим, доступни подаци често нису родно осетљиви те не омогућавају увиде у родне разлике у предузетништву, нити у специфичности предузетништва жена, младих и социјалних предузећа. Потребно је расположиве статистичке податке даље унапредити, учинити родно осетљивим и створити услове за редовно праћење свих облика предузетништва.

Квалитетни статистички подаци неопходна су основа и за ефикасно и адекватно профилисање програма подршке, као и за праћење ефекта мера преко промена стања и трендова у свим специфичним облицима предузетништва.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- М1 Развој механизма за статистичко прикупљање, обраду и праћење података предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва;
- М2 Успостављање система редовног и упоредивог праћења предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва.

Димензија 2: Политика и инструменти за подршку женском предузетништву, предузетништву младих и социјалном предузетништву

Министарство надлежно за послове младих реализовало је различите активности усмерене на развој предузетништва младих, а министарство надлежно за послове запошљавања подстицало је поједине облике социјалних предузећа, док је већина инструмената за подршку развоју социјалног предузетништва долазила из сектора цивилног друштва и донаторске заједнице, који нису довољни. У последњих неколико година, министарство надлежно за послове привреде са мрежом институција за подршку предузетништву реализовало је различите пројекте са циљем стварања институционалног оквира за подршку развоју МСПП, као и различите врсте финансијске и нефинансијске подршке широм Републике Србије. Међутим, већина ових мера не може адекватно да одговори потребама ове три циљне групе у области предузетништва па је потребно редефинисати постојеће мере где је то могуће односно увести нове мере подршке посебно усмерене ка свакој од ових циљних група, у складу са њиховим специфичним потребама. Од посебног значаја је омогућити лакши приступ изворима финансирања за ове три специфичне области предузетништва кроз повољне кредитне линије, микрофинансирање, гаранције и алтернативне изворе финансирања.

Неопходно је подржати женско предузетништво, предузетништво младих и социјално предузетништво и кроз развој услуга обука, менторства и других облика стручне подршке предузетницима.

У Републици Србији делује више националних и локалних удружења које окупљају жене предузетнике, заступају њихове интересе, реализују обуке и спроводе пројекте подршке. Важна улога поменутих удружења је информисање и развој мреже пословних контаката чланица. Канцеларије за младе и удружења која се баве питањима младих активни су у спровођењу обука и обавештавању младих о могућностима за самозапошљавање. У Републици Србији делују и две мреже за подршку развоју социјалном предузетништву. У процесу афирмације и подстицања женског, социјалног и предузетништва младих потребно је створити јако партнерство владиног и невладиног сектора.

Неопходно је организовати промотивне активности ради промене традиционалног виђења улоге и положаја жена у друштву, али и промовисати искуства жена које су успешни примери у циљу подстицања потенцијалних жена предузетника. Такође, потребно је промовисати успешне примере младих предузетника, који могу да подстакну друге младе људе да покрену сопствено пословање. С обзиром на недовољно искоришћење могућности социјалног предузетништва, важно је развити свест о томе шта је социјално предузетништво, које су његове специфичности и значај, као и законодавни и институционални оквир у којем послују социјална предузећа.

Приоритетне мере обухваћене овом димензијом Стратегије су:

- M1 Укључити подршку женском предузетништву, предузетништву младих и социјалном предузетништву у сва државна документа која имају утицаја на привреду;
- M2 Повећати учешће жена, младих и социјалних предузећа у различитим програмима подршке МСПП;
- M3 Увести посебне програме подршке за МСПП намењене искључиво за жене, младе и социјално предузетништво;
- M4 Промоција предузетничког духа, примери добре праксе, умрежавање, успостављање дијалога.

VI. АКЦИОНИ ПЛАН

Активности, са роковима, органима и организацијама надлежним за спровођење активности, потребним финансијским средствима и показатељима за праћење спровођења мера ове стратегије дефинисаће се годишњим акционим плановима, које доноси Влада.

Акциони план за спровођење Стратегије за 2015. са пројекцијом за 2016. годину, одштампан је уз Стратегију и чини њен саставни део.

VII. ЗАВРШНИ ДЕО

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број: 023-3281/2015-1
У Београду, 26. марта 2015. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Александар Вучић